

Socjologia życia parafialnego: wspólnota i instytucja. Archidiecezja Warszawska w badaniach Polskiego Pomiaru Postaw i Wartości, praca zbiorowa, red. ks. Sławomir H. Zaręba i ks. Artur Wysocki, Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 2015, 274 strony (ISBN 978-83-936823-2-4)

Książka ma wartość wyjątkową nie tyle z uwagi na prezentację socjologii życia parafialnego na przykładzie badań Polskiego Pomiaru Postaw i Wartości w odniesieniu do Archidiecezji Warszawskiej, ile ze względu na fakt przywołania tradycji badawczej ks. Franciszka Mirka, wybitnego prekursora socjologii parafii. Jeszcze do niedawna należał on do niemal zapomnianych badaczy w tej dziedzinie.

Chodzi rzecz jasna o postać krakowskiego duchownego, który urodził się w 1893 roku w Naprawie k. Suchej Beskidzkiej. W latach 1912-1916 studiował nauki filozoficzno-teologiczne na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1916 roku. Następnie w latach 1922-1924 odbył studia w Strasburgu, zakończone doktoratem z prawa i filozofii. Od 1926 roku związany był z Poznańską Szkołą Socjologiczną Floriana Znanieckiego. W 1929 roku uzyskał doktorat z socjologii, zaś w 1930 habilitował się. W latach trzydziestych XX wieku wykładał socjologię w Uniwersytecie Poznańskim na Wydziale Prawno-Ekonomicznym i Filozoficzno-Historycznym. Pracę naukową łączył z duszpasterstwem. Za całokształt swojego zaangażowania społecznego (głównie za opiekę nad bezrobotnymi) otrzymał w 1937 roku Złoty Krzyż Zasługi.

Po wojnie, w latach 1946-1949, prowadził wykłady w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych. W dniu 9 września 1949 roku został aresztowany przez władze komunistyczne. Przebywał w więzieniu do 5 maja 1951 roku. Powodem uwięzienia było fałszywe oskarżenie o współpracę z Niemcami w czasie II wojny światowej, kiedy był proboszczem w Nowej Górze. W 1954 roku został mianowany dziekanem Krakowskiego dekanatu Podgórze. Jednocześnie był administratorem, a od 1966 roku proboszczem parafii św. Józefa. W związku z chorobą 27 maja 1968 roku złożył rezygnację z urzędu proboszcza. Rezygnacja ta została przyjęta przez ówczesnego arcybiskupa metropolitę kardynała Karola Wojtyłę. Ksiądz Franciszek Mirek zmarł 16 marca 1970 roku i został pochowany w Łętowni k. Bochni.

Szczególnym obszarem badań naukowych księdza Mirka była parafia, którą poddawał analizie z punktu widzenia socjologa. Postulował nawet stworzenie nowej dziedziny wiedzy, którą proponował określić terminem *paraikologia*. Termin ten nie przyjął się, jednak koncepcja księdza Mirka znalazła uznanie w ukształtowanej z czasem subdyscyplinie socjologii zwanej socjologią parafii. Swoje badania przeprowadzał analizując parafie w Polsce, Francji i Austrii. Owocem tych badań jest jego książka: *Elementy społeczne parafii rzymskokato-*

lickiej. *Wstęp do socjologii parafii* (1928). Warto nadmienić, że prekursor polskiej socjologii Florian Znaniecki wraził się na temat tej książki, iż jest ona pierwszą próbą systematycznego zastosowania przesłanek socjologicznych do badań nad życiem społecznym Kościoła katolickiego. Zauważył, że ksiądz Mirek stawiając problematykę badawczą wyłącznie na gruncie faktów społecznych, ujmowanych z ich współczynnikiem humanistycznym, pozostał ściśle w granicach socjologii jako czystej dyscypliny naukowej nie pomieszanej z kwestiami światopoglądowymi.

Ksiądz Mirek usiłował badawczo rozpoznać elementy więzi parafialnej i czynników, które ją kształtują, na drodze obserwacji genezy parafii i jej formowania się w różnych kontekstach społeczno-kulturowych. Jego najważniejsze pozycje książkowe, to wspomniana wyżej praca znajdująca uznanie u profesora Znanieckiego, jak również: *W obronie małżeństwa* (1926); *Idea odpowiedzialności w życiu społecznym. Studium socjologiczne* (1926); *Metoda socjologiczna. Przyczynek na podstawie analizy krytycznej metod Tarde'a i Durkheima* (1930); *System socjologiczny Ludwika Gumplowicza* (1930) czy *Zarys socjologii* (1948).

Omawiając niniejszą pracę zbiorową (*Socjologia życia parafialnego: wspólnota i instytucja*), nie sposób było nie poświęcić nieco więcej miejsca księdzu Franciszkowi Mirkowi. Piszący te słowa uznał to za nakaz nie tylko rzetelności naukowej, ale także i sprawiedliwości wobec dokonań krakowskiego Kapłana i Socjologa. Prezentowana praca jest ze wszech miar godna polecenia, zarówno z uwagi na przewołanie postawi księdza Mirka, jak i podjętą w niej problematykę. Składają się nań następujące rozdziały: *Elementy społeczne parafii rzymskokatolickiej. Glosa do tradycji badawczej ks. Franciszka Mirka* (ks. Sławomir H. Zaręba, ks. Artur Wysocki); *Postrzeżanie parafii i więz z Kościołem lokalnym w opinii wiernych* (ks. Artur Wysocki); *Prestiż jako kryterium oceny posługi kapłańskiej* (ks. Sławomir H. Zaręba); *Aktywność i zaangażowanie versus bierność i wycofanie. Analiza kontekstów więzi z parafią* (ks. Paweł Prüfer); *Ekonomiczny wymiar parafii w społecznej percepcji parafian* (Marcin Zarzecki); *Informacyjna i duszpasterska rola parafii* (Marcin Choczyński); *Kościół parafialny czy kościół wybrany? Wybory wiernych i ich uzasadnienia* (Anna Linek); *Rodzina i związki niesakramentalne we wspólnocie parafialnej – kierunki przemian* (Martyna Kawińska); *Postawy parafian wobec wybranych elementów nauczania społecznego Kościoła* (Olga Kotowska-Wójcik); *Kulturowe wyobrażenia społeczności parafialnej a instytucjonalna i pozainstytucjonalna aktywność na poziomie lokalnym* (Rafał Wiśniewski); *Charytatywna działalność parafii* (Wojciech Klimski); *Socjologiczne wnioski dla duszpasterskiego praxis* (ks. Sławomir H. Zaręba, ks. Artur Wysocki).

Książkę warto wziąć do ręki, by odnaleźć w niej zintegrowaną wizję parafii jako wspólnoty i instytucji. Szczególnie interesujący wydaje się ostatni rozdział (*Socjologiczne wnioski...*) wskazujący na całościowy sens poszukiwań sytuujących się w obszarze socjologii życia parafialnego. Przy okazji trzeba wyrazić

---

uznanie dla zamysłu powołania Pracowni Badawczej Polskiego Pomiaru Postaw i Wartości – inicjatywy międzykatedralnego Zespołu Badawczego przy Instytucie Socjologii w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego. W ramach tej Pracowni powstało wszakże prezentowane dzieło zbiorowe, które oby dotarło do jak najszerszego kręgu ludzi zaangażowanych w życie parafialne, a zwłaszcza do tych, na których spoczywa odpowiedzialność za stan parafii.

Jan Mazur *OSPPE*